

Akın, N., & Akıncı Düzel, S. (2023). Türkiye’de erken çocukluk otizmi konulu lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 4(1), 13-26.

JSES

Journal of Sustainable Educational Studies

e-ISSN: 2757-5284

Geliş/Received: 21.10.2022 Kabul/Accepted: 20.01.2023

Makale Türü (Article Type): Araştırma Makalesi/Research Article

Türkiye’de Erken Çocukluk Otizmi Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi¹

Nesrin AKIN²

Senem AKINCI DÜZEL³

Özet

Otizm, belirtileri erken dönemde başlayan etkileri ömür boyu devam eden sosyal etkileşimin kısıtlı ya da hiç olmadığı, yineleyici davranışlarla birlikte tiklerin ve takıntıların eşlik ettiği nöro-gelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır. Eğitim faktörü otizmin seyri üzerinde olumlu etkilere sahiptir. Bu çalışmada Türkiye’de “eğitim öğretim” alanında otizm ile ilgili “2015-2021” yılları arasında yapılan lisansüstü tezler incelenmiştir. Tarama modelinde desenlenen çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Çalışmada Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden 01/12/2021 tarihinde yapılan tez taraması sonucunda, “eğitim öğretim” alanında Otizm ilgili 97 tezdten Erken Çocuklukta Otizm ilgili 12 doktora, 18 yüksek lisans tezin içinde olduğu toplam 30 tezin incelemesi yapılmıştır. Bulgularda toplanan verilerin yüzdeleri ve frekans dağılımları verilmiştir. Tezlerin çalışma konularını otizmlili çocukların taklit becerileri, dil gelişimleri, iletişim başlatma ve sürdürme becerileri, akran ilişkileri oluşturmaktadır. Tezler ağırlıklı olarak özel eğitim alanında çalışılmış olup temel eğitim bilimleri alanında 2 çalışma mevcuttur. Çalışmalarda erken çocukluk döneminde otizm ile ilgili çalışmalarda örneklem sayısı 1 ile 65 arasında değişmektedir. Bu örneklem grubu tezlerdeki sadece otizm tanılı çocukların sayısal verilerini ifade etmektedir. Tezlerin büyük çoğunluğunda yöntem olarak tek denekli araştırma modellerinden çoklu yoklama modeli, ilişkisel tarama modeli, betimsel nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Deneysel yapılan tezlerde çocukların dil gelişimi, problem davranış, iletişim ve taklit becerilerinde deney grubunun lehine anlamlı farklar bulunmuştur. Tezlerin tamamına yakınında erken çocukluk dönemi otizmle ilgili daha kapsamlı nicel ve nitel araştırma yöntemleri ile desenlenen çalışma yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk; otizm; otizm ile ilgili tezler

Analysis of Postgraduate Theses on Early Childhood Autism in Turkey

Abstract

Autism is defined as a neurodevelopmental disorder, the symptoms of which begin in the early stages, and the effects of which continue for life, in which social interaction is limited or absent, and repetitive behaviors are accompanied by tics and obsessions. Studies have shown that the education factor has positive effects on the course of autism. In this study, postgraduate theses on autism in the field of "education" in Turkey between the years "2015-2021" were examined. In the study designed in the scanning model, the document

¹ Bu makale 18-19 Aralık 2021 tarihinde FSMVU Eğitimde Mükemmeliyet Araştırmaları Kongresi’nde (EMAK-2021) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı, İstanbul-Türkiye, nesrin.akin@stu.fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0321-4701

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı, İstanbul-Türkiye, senem.duzel@stu.fsm.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6831-6787

analysis technique, one of the qualitative research methods, was used. In the study, as a result of the thesis screening carried out on 01/12/2021 from YÖK National Thesis Center, a total of 30 theses, 12 doctorate and 18 master's, were examined among 97 theses. Theses on Autism in the field of "education and training". Percentage and frequency distributions of the data collected in the findings are given. The imitation skills of children with autism, their language development, their ability to initiate and maintain communication, peer relations are the subject of theses. Theses were mainly studied in the field of special education, and there are 2 studies in the field of basic education sciences. The sample size in studies on autism in early childhood ranges from 1 to 65. This sample group represents only the numerical data of children with autism in theses. In the majority of theses, single-subject research models, multiple probe model, relational survey model, descriptive qualitative research methods were used. In the experimental theses, significant differences were found in favor of the experimental group in the language development, problem behavior, communication and imitation skills of the children. It is recommended that almost all of the theses be designed with more comprehensive quantitative and qualitative research methods on early childhood autism.

Keywords: Early childhood; autism; theses on autism

1. GİRİŞ

Erken çocukluk; 0-8 yaş aralığını kapsayan öğrenme ve gelişimin en hızlı olduğu dönemdir. Çocuk çevresiyle ilgili ilk bilgi ve deneyimleri bu zaman aralığında kazanır. Bu dönemde yetişkin bir bireyin desteğine büyük ihtiyaç duyar. Doğumdan 3 yaşına kadar olan dönem bebeklik ve ilk çocukluk, 3-5 yaş arası okul öncesi dönem, 5-8 yaş arası ilköğretim dönemindeki çocukları ifade etmektedir (Schweinhart, 2021, s. 2). Erken çocukluk döneminde gelişimin en önemli ve kritik olduğu bölüm beyindir. Çocuklar duygusal, sosyal, zihinsel, fiziksel ve dil gelişiminin temellerini bu dönemde atar bu dönemde yapılan müdahalelerin etkilerinin de olumlu yönde olduğunu yapılan çalışmalar göstermektedir (Kaytaç ve Öztürk, 2019).

Eğitim her çocuğun hakkıdır ve çocuklar tüm potansiyellerini eğitim sayesinde ortaya çıkarabilmektedir. Bu sebeplerden yola çıkarak çocukların erken çocukluk eğitim programlarından yararlanması için gerekli adımların atılması son derece önemlidir. Erken müdahale programları, gelişimsel yönden dezavantajlı ve yetersizliği olan çocukların ilk öğretmenleri olan ailelerinin eğitim anlamında yetiştirilmesi ve bu sayede çocukların gelişim ve öğrenmelerini etkileyen olumsuz faktörlerin ortadan kaldırılmasını hedefleyen kurum ve ev merkezli çalışmalardır (Kartal, 2007).

Özel gereksinimli çocuklara uygulanan erken müdahale eğitim programları çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimlerine önemli ölçüde katkı sağlamaktadır. Otizmliler çocuklar özel gereksinimli çocuk grubu kategorisinde yer almakta, erken müdahale ve eğitim desteklerinden faydalandıklarında olumlu gelişme gösterdiklerini yapılan çalışmalar desteklemektedir (Coleman vd., 1960/2017).

Otizmliler; sosyal etkileşim, sözel ve sözel olmayan iletişim, ilgi ve etkinliklerdeki sınırlılığı erken çocukluk döneminde ortaya çıkan ve bu özellikleri nedeniyle özel eğitim ve destek eğitime ihtiyacı olan bireylerdir (MEB, 2006, s. 2). Otizmliler çocukların dikkatlerini karşısındakine yönelterek koordine etmekte sıkıntı yaşamalarının yanı sıra diğer insanların içsel durumlarını anlama, sosyal eylemlerini kavrayıp önceden kestirme yeteneğinden yoksun oldukları bilinmektedir (Erwin, 1998-1999/2000, s. 34).

Kanner ve Lesser (1958) 1943 yılında 11 çocukla 5 yıl boyunca yaptıkları araştırma bulgularında yaşamın ilk iki yılında ortaya çıkan aşırı yalnızlık ve yalnızlığın korunması olarak ifade ettikleri otizmi "Duygusal Temasın Otistik Bozuklukları" başlığı altında rapor etmişlerdir. Ben merkezci ve aşılması güç bir yalnızlık arzusuyla baş gösteren bir tablo çizen otizm başlangıçta soru işaretleri ile karşılanırsa da ilerleyen çalışmalarda bu durumu doğrulayan birçok rapor yayınlanmıştır.

Otizmlilerde göz kontağı kurma, yüzdeki ifadeleri anlama ve buna bağlı olarak karşılıklı iletişimin sınırlı olduğu bilinmektedir. Yapılan araştırmalar otizmliler bireylerin dikkatlerini gözlerden çok ağız bölgesine yoğunlaştırdıklarını ve bu sebeple yüzdeki ifadeleri anlamakta güçlük çektiklerini göstermiştir. Bunun yanında araştırmacılar otizmliler bireylerin belirsizlik ifade eden mimik ve davranışları olumsuz algıladıkları bu durumda problem davranışlar sergileme oranlarının sıklığına belirtmişlerdir. (Kadak vd., 2013).

Otizmin erken tanısı, tedavi ve erken müdahale yöntemlerinin ortaya çıkarılmasında büyük önem taşır. Bu şekilde erken müdahale edilen ortam ve fırsat tanınan otizmliler bireyler, yeterli desteği almayan akranlarına oranla daha büyük ilerlemeler kaydetmekte ve normal gelişim gösteren yaşlılarıyla birlikte yaşama aktif

katılımları daha kolay olmaktadır (Alver ve Gümüş, 2020). Otizmde yaygın olarak kullanılan tedavi yöntemleri arasında (TAT) tamamlayıcı ve alternatif tıp uygulamaları (diyet, duyuşal bütünleme, masaj terapi, yoga, dans, müzik terapi, akupunktur vs.) her geçen gün artmaktadır. Ebeveynler, otizmliler için geleneksel tıp tedavilerinden yeterince sonuç alamadıkları düşüncesiyle TAT yöntemlerine başvurmuşlardır. Ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde ebeveynlerin çocuklarının doktorları ile TAT yöntemleri hakkında bilgi paylaşmadıklarını belirttikleri görülmektedir. Farmakolojik tedavi dışında uygulanan TAT yöntemleri hakkında ebeveynler tarafından doktorların bilgilendirilmesi ve doktorlarla ebeveynlerin görüş birliğı içinde olması otizmliler çocukların gelişimine olumlu katkıları sağlayacağı düşünülmektedir (Hangül ve Tufan, 2022).

Bu çalışmanın amacı; erken çocukluk döneminde önceki yıllarda araştırılmış olan otizm konulu lisansüstü tezleri inceleyerek “eğitim öğretim” alanı ve 2015-2021 yıllarını ölçüt olarak doküman analizlerini yapmak, tezlerin yöntem bölümlerini derinlemesine ele almak ve elde edilen veriler ışığında erken çocukluk otizmi konusunda araştırmacılara yol göstermektir.

1.1. Problem Durumu

Amerikan Psikiyatri Birliğı'nin 1944 tarihli Zihinsel Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı dördüncü baskısında (DSM-IV) Yaygın Gelişimsel Bozukluk (YGB) bölümünde otizm ile ilgili klinik açıklamaları Asperger Sendromu (AS), Rett Bozukluğu, Çocukluk Otizmi, Yaygın Gelişimsel Bozukluk -Başka Türü Adlandırılmayan (YGB-BTA), Çocukluk Çağı Dezintegratif Bozukluğu olarak sınıflanmıştır. Tanı alan çocuklar üç alanda “Sosyal etkileşim, iletişim ve tekrarlayan kısıtlı davranışlar” eksiklik göstermişlerdir. Belirlenen alanlarda 12 ölçütten en az 6 tanesini karşılayan çocuklar otistik bozukluk tanısı almaktadır. YGB içinde belirtilerin şiddetinde görülen geniş farklılıklar ve bir bozukluğu diğerinden ayırt etmekte ortaya çıkan zorluklar nedeniyle uzmanlar DSM-5 ile YGB içinde yer alan ayrı tanı başlıkları Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) olarak bilinen daha geniş bir başlık altında toplamaya karar vermiştir. Sonuç olarak sosyal etkileşim alanında en az üç; sınırlı tekrarlayan davranışlarda en az iki belirti gösterildiğinde OSB tanısı konulabileceğı kararlaştırılmıştır (Kadak ve Meral, 2019).

Otizmin ortaya çıkış nedenlerini belirlemek amacıyla araştırma yapan Kanner ilk olarak bu nedenlerin altında soğuk anne baba tutumu olduğunu öne sürmüştür. Yapılan çeşitli araştırmalar sonucunda otizmin genetik faktörlü davranışsal bir bozukluk olduğu tespit edilmiştir. Rimland'ın otizmle ilgili yayınladığı çalışmalardan etkilenen Kanner, ebeveynlerin tutumuyla ilgili olumsuz görüşlerinde değışikliğe gitmiş buzdolabı anne kavramı yerine otizmde genetik yatkınlık ve ikiz popülasyonundaki çalışmalara yönelmiştir (Cohmer, 2014).

Otizmin yaygınlığı ve cinsiyet olarak dağılımına bakıldığında; 2006 yılında 150 kişide bir otizm tanısı konurken 2014 yılında 64 kişide 1 kişinin otizm tanısı aldığı yapılan çalışmalar ortaya koymuştur. Cinsiyet olarak dağılıma bakıldığında ise erkek çocuklarda görülme sıklığı kız çocuklarına oranla 4-5 kat fazla olduğu tespit edilmiştir (MEB, 2016).

Otizmliler çocukların gelişimine yönelik uygulamaları gerçekleştirebilmek için çocukları bireysel özelliklerine göre değerlendirmek önemlidir. Burada eğitimcinin rolü büyüktür. Okul ve aileyle iş birliğı içinde yapılan uygulamalar olumlu sonuçlar vermektedir. Erken ve kapsayıcı eğitim ortamlarında otizmliler çocuklar daha olumlu görşelliğe sahip olmaktadır. Yapılan çalışmalar kapsayıcı ve erken eğitimin otizmliler çocuklarla birlikte normal gelişim gösteren akranlarında da olumlu geri dönüşleri olduğunu göstermektedir (Vakil vd., 2009).

Otizmliler çocukların eğitimi sadece okul ya da bireysel eğitimlerle sınırlı olmayan yaşamın her alanında ve her döneminde 24 saat devam eden bir süreç eğitimidir. Otizmliler çocuklar her biri diğerinden farklı özellikler sergilediğinden çocukların ihtiyaçlarına uygun BEP hazırlanmalı, aileleri eğitimin içine katılmalı, akranlarıyla bir arada eğitim olanakları sunulmalı ve eğitimin sistematik olmasına özen gösterilmelidir. (Tohum Otizm Vakfı, 2020).

Araştırma kapsamında Türkiye'de eğitim alanında yayımlanmış erken çocukluk otizmi konulu lisansüstü tezler incelenmiştir. Böylece erken çocukluk döneminde eğitim alanında otizmle ilgili ileriki çalışmalara farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın amacı eğitim öğretim alanında otizmle ilgili Türkiye'de 2015-2021 yılları arasında yayımlanmış lisansüstü tezlerin analizini yaparak mevcut durumu ortaya koymak ve sonuç olarak alanla ilgili öneriler sunmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır;

1. İncelenen lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. İncelenen lisansüstü tezlerin türe göre dağılımı nasıldır?
3. İncelenen lisansüstü tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
4. İncelenen lisansüstü tezlerin örneklem grubunun cinsiyet değişkenine göre dağılımı nasıldır?
5. İncelenen lisansüstü tezlerin araştırma desenine göre dağılımı nasıldır?
6. İncelenen lisansüstü tezlerde çocuklarla çalışılan konular nelerdir?
7. İncelenen lisansüstü tezlerin üniversitelerin alanlarına göre dağılımı nasıldır?

1.1.1. Araştırmanın amacı ve önemi

Erken çocukluk döneminde otizmlı çocukların eğitim özellikleri ve yeterlikleri göz önünde bulundurularak yapılan çalışmalar, bireyin tüm gelişim alanlarında ilerlemeler kaydetmektedir. Fakat ihtiyaçlarına yönelik uygun ortam, uygun materyal ve iş birliğine dayalı bireysel eğitim planlarıyla desteklenmediklerinde özel gereksinimli çocukların ilerleme kaydetmeleri zorlaşmaktadır. Bundan dolayı eğitimde erken müdahale yöntemleriyle çocuğun ihtiyaçlarına yönelik yapılan çalışmalar son derece önemlidir (Aydın ve Sapsağlam, 2019). Yapılan çalışmalar incelendiğinde erken çocukluk döneminde otizmlı çocuk sahibi ebeveynlerin eğitim olanaklarının yetersizliğinden kaynaklı sorunlar yaşadıklarını ifade etmişlerdir, bunun yanında tanı koyma sürecinin uzun ve sancılı olması çocuklarının eğitimine geç başlamalarına sebep olmakta bu da ailelerde endişe yaratmaktadır. MEB'in haftada 2 saatlik eğitimi dışında eğitim almadıklarını söyleyen aileler eğitime olumlu bakarak farklı eğitim imkanlarının sunulmasını istediklerini belirtmişlerdir. Otizm hakkında bilgi eksikliği yaşayan aileler kendilerinin de eğitim alması için gerekli çalışmaların yapılmasını istemektedirler (Erciyes ve Köksal, 2021).

2. YÖNTEM

Çalışma konusu olan 0-8 yaş arası erken çocukluk döneminde otizmle ilgili araştırmalara ulaşmak amacıyla YÖK veri tabanında "Otizm, erken çocukluk, eğitim, erken çocuklukta eğitim, okul öncesi" anahtar sözcükleri ile yapılan araştırma sonucu 97 adet teze ulaşılmıştır.

Çalışma kapsamına alınacak araştırmaları belirlemek adına bazı dahil etme ve içerme ölçütleri belirlenmiştir. Dikkate alınan ölçütler şöyledir:

- Katılımcıların otizm tanısı almış olması
- Yapılan araştırmaların YÖK veri tabanında yayınlanan lisansüstü tezlerden oluşması
- Araştırılan tezlerin 0-8 yaş aralığında yer alan otizmlı çocuklardan oluşması
- Araştırılan tezlerin konu başlıklarının eğitim olması
- Türkiye'de yapılan araştırmalardan oluşması

Bu ölçütler göz önünde bulundurularak 97 teze ulaşılmış ve incelenen 97 tez içinden 30 tez çalışma kapsamına alınmıştır.

Çalışmada Yükseköğretim Kurulu Tez Araştırma Merkezinden 01/12/2021 tarihinde yapılan tez taraması sonucunda eğitim öğretim alanında otizmle ilgili 97 tez içinden erken çocukluk döneminde eğitim alanında otizm konulu 30 tezin incelemesi yapılmıştır. İnceleme sonucunda toplanan verilerin yüzdeleri ve frekansları değerleri hesaplanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli/Deseni

Bu çalışma tarama modeli nitel araştırma yöntemi olan doküman analizi yöntemiyle yapılmıştır. Nitel araştırma fenomenlerin yapısını bir olay ya da olgunun neden gözlemlenip gözlemlenmediği gibi soruların cevabı için en uygun araştırma yöntemidir. Araştırma örneklem grubunun neden-niçin sorularına yanıt bulmak amacıyla kullanılmaktadır. Nitel araştırma, algıların ve olguların gerçekçi ve bütüncül bir anlayış içinde ortaya konmasına yardımcı olan süreci ifade etmektedir (Busetto, Wick ve Gumbinger, 2020).

2.2. Evren-Örneklem/Çalışma Grubu

Çalışmanın evreni 2015-2021 yılları içerisinde erken çocukluk dönemi olan 0-8 yaş arası otizmli çocuklar ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme, örneklemin problem durumun belirlenen nitelikleri taşıyan kişiler, nesnelere, olaylar ya da durumlardan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2012). Bu ölçüt araştırmacı tarafından belirlenmektedir. Ölçüt örnekleme sadece zaman değişkeniyle değil araştırma konusu olan herhangi bir değişken ve durum ölçüt örnekleme olarak belirlenebilmektedir (Grix, 2010). Örneklem grubunu erken çocukluk döneminde otizmli çocukların “eğitim öğretim” alanında yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması

YÖK Tez Merkezinden 01.12.2021 tarihinde yapılan tarama sonucunda konusu eğitim-öğretim olan 97 lisansüstü tez çalışması içinden anahtar kelimeleri otizm ve erken çocukluk dönemi içerikli 30 tez çalışmasına ulaşılmıştır.

Yöntem bölümleri ayrıntılı bir şekilde incelenerek erken çocukluk döneminde otizm alanında eğitim konulu çalışmalar doküman analiziyle toplanıp belli kriterler eşliğinde sınıflandırılmış bu alandaki çalışmaların yeterliği üzerine birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

2.4. Veri Toplama Araçları

Veri toplama araçları YÖK veri tabanı üzerinden eğitim alanında erken çocuklukta otizm konulu elde edilen lisansüstü tez çalışmalarıdır.

2.5. Verilerin Analizi

Veriler doküman analizi yöntemiyle elde edilmiştir. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriklerinin titiz ve sistematik bir biçimde analiz edildiği nitel araştırma yöntemidir. Doküman analizinde ulaşılan dokümanları incelemek dışında bu dokümanların kaynağını ve oluşma biçimlerini yorumlamaya çalışmak dokümanları farklı kaynaklardan çıkan sonuçlarla karşılaştırıp doğrulamak ve etik kurallara bağlı kalarak tarafsız olmak son derece önemlidir (Sak vd., 2021).

Verilerin analizi yapılırken araştırmacı tarafından YÖK veri tabanından ulaşılan ve araştırmanın örneklemini oluşturan lisansüstü tezlerin, katılımcıların cinsiyeti, yaşı, incelenen tezlerin araştırma modeli, araştırma yapılan üniversite, araştırma yapılan üniversitelerin ana bilim dalları, yapılan araştırmaların yıllara göre dağılımlarının sayısal verileri gibi kategorilere ayrılarak çözümlenmesi yapılmış araştırma sonuçları hakkında bilgi verilmiş ve bu sonuçlar doğrultusunda önerilerde bulunulmuştur.

Analiz sürecinde oluşabilecek herhangi bir yanlılığı önlemek amacıyla kodlayıcılar arası güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Belirlenen çalışmaların %40'ı ikinci yazar tarafından çalışmadaki ölçütler dikkate alınarak ayrıntılı biçimde incelenmiştir. Araştırmacılar birbirlerinden bağımsız alan yazın çalışmaları sırasında aldıkları notlara ilişkin karşılıklı fikir alışverişi ve bilgi paylaşımlarında bulunmuşlardır. Yapılan bu çalışmalar sonucunda elde edilen verilerin güvenilirliği sağlanmıştır.

2.6. Araştırma ve Yayın Etiği

Yapılan çalışmada “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*”nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “*Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler*” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

2.6.1. Etik kurul izni

Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

3. BULGULAR

Bu bölümde YÖK Tez veri tabanında yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler tablolarla desteklenerek sunulacaktır.

Tablo 1. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı Nasıldır?

Yıl	YÖK Veri Tabanı	
	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi
2015	2	1
2016	1	1
2017	2	1
2018	1	2
2019	5	3
2020	3	2
2021	4	2
Toplam	18	12

Tablo 1'e göre erken çocuklukta eğitim öğretim konusunda otizmle ilgili 30 lisansüstü tez incelendiğinde, çalışmaların en çok 2019 ve 2021 yılları arasında yapıldığı görülmektedir.

Tablo 2. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Türüne Göre Dağılımı Nasıldır?

Tür	<i>f</i>	%
Yüksek Lisans	18	60
Doktora	12	40
Toplam	30	100

Tablo 2'ye göre erken çocuklukta eğitim öğretim konusunda 2015-2016 yılları arasında yapılan otizmle ilgili 30 lisansüstü tez incelendiğinde en fazla araştırmanın yüksek lisans tez türünde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı Nasıldır?

Üniversite Adı	<i>f</i>	%
Anadolu Üniversitesi	8	26.66
Ankara Üniversitesi	4	13.33
Marmara Üniversitesi	4	13.33
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	2	6.6
Biruni Üniversitesi	2	6.6
Gazi Üniversitesi	2	6.6
Trakya Üniversitesi	2	6.6
Bahçeşehir Üniversitesi	1	3.33
Beykent Üniversitesi	1	3.33
Çukurova Üniversitesi	1	3.33
Hacettepe Üniversitesi	1	3.33
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	3.33
Üsküdar Üniversitesi	1	3.33
Genel Toplam	30	100

Tablo 3'e göre erken çocuklukta eğitim öğretim konusunda 2015-2021 yılları arasında otizmle ilgili tezler incelendiğinde, 8 tez ile en çok çalışmanın yapıldığı Anadolu Üniversitesi'ni Marmara Üniversitesi 4 tez, Ankara Üniversitesi 4 tez, Trakya Üniversitesi 2 tez, Biruni Üniversitesi 2 tez, Gazi Üniversitesi 2 tez ile takip etmiş diğer 6 üniversitenin 1'er tez çalışmasının olduğu görülmüştür.

Tablo 4. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı Nasıldır?

Cinsiyet	<i>f</i>	%
Erkek	298	74.5
Kız	77	19.25
Cinsiyet Belirtilmemiş	25	6.25
Genel Toplam	400	100

Tablo 4'e göre 2015-2016 yılları arasında yapılan araştırmalarda erken çocuklukta otizmle ilgili 30 tez katılımcıların cinsiyet dağılımına göre incelendiğinde 400 çocuktan 25'inin cinsiyet belirtmediği buna karşılık %74.5'i erkek çocuk, %19.25'i kız çocuk %6.25'i cinsiyet belirtilmeyen olarak hesaplanmıştır. Bunlar göz

önünde bulundurulmuş yapılan çalışmada erkek çocuk oranının kız çocuk oranına göre oldukça fazla olduğu görülmektedir. Bu durum otizm tanısının erkek çocuklarda daha sık rastlandığını düşündürmektedir.

Tablo 5. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Araştırma Desenine Göre Dağılımı Nasıldır?

Desen	f	%
Karşılaştırmalı Tek Denekli Araştırma Modeli	14	46,66
DeneySEL Model	5	16,66
İlişkisel Tarama	4	13,33
Vaka Durum Çalışması	3	10
Nicel model	2	6,66
Amaçsal Örneklem	2	6,66

Tablo 5'e göre 2015-2016 yılları arasında erken çocuklukta otizm alanında eğitim öğretim konulu lisansüstü tezler incelendiğinde; araştırma modellerinden karşılaştırmalı tek denekli araştırma modelinin çoklu yoklama deseni ağırlıklı çalışılmış olduğu görülmektedir.

Tablo 6. İncelenen Lisansüstü Tezlerde Çocuklarla İlgili Çalışılan Konular Nelerdir?

Konu	f	%
İletişim becerisi	11	36,66
Dil	8	26,66
Taklit becerisi	8	26,66
Problem davranış	3	10

Tablo 6'ya göre 2015-2021 yılları arasında otizmle ilgili erken çocuklukta yapılan lisansüstü tezler incelendiğinde çocuklarla ilgili yapılan çalışmalarda kullanılan ana kavramlara bakıldığında en fazla üzerinde çalışılan kavram iletişim becerisi olarak görülürken bunu en yakın takip eden taklit ve dil beceri kavramlarıdır.

Tablo 7. İncelenen Lisansüstü Tezlerin Üniversitelerin Alanlarına Göre Dağılımı Nasıldır?

Alan	f	%
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı	26	86,66
Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı	2	6,66
Çocuk Gelişimi	1	3,33
Psikoloji	1	3,33

Tablo 7'ye göre 2015-2021 yılları arasında erken çocuklukta otizmle ilgili hazırlanan lisansüstü tezlerin üniversitelerin Ana bilim dallarına göre dağılımı incelendiğinde, Özel Eğitim Ana Bilim Dalı'nın bu alanda ağırlıklı olduğu görülmekle birlikte Okul Öncesi Temel Eğitim Ana Bilim Dalı araştırmalarda çok az bir yüzde ile yer almaktadır. İleriki araştırmalarda üniversitelerin bu bölümlerinin de yeni çalışmalar yapmaları önerilebilir.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

YÖK Araştırma Merkezinden 2015-2021 yılları arasında eğitim öğretim alanında otizmle ilgili lisansüstü 97 tez içinden erken çocukluk döneminde otizm anahtar kelimeleri içeren 30 tez 01/12/2021 tarihinde taranarak doküman analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında 2019-2021 yılları en fazla çalışmanın yapıldığı tarihler olarak görülmektedir. Lisansüstü tezlerin üniversitelerin türlerine göre dağılımına bakılarak yapılan incelemede yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerine göre ağırlıklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Lisansüstü tezlerin üniversitelerde çalışılma durumu dikkate alındığında Anadolu Üniversitesi %26,6 gibi bir oranla erken çocukluk döneminde otizm üzerine yaptığı araştırmaların diğer üniversitelere oranla yüksek olduğu görülmektedir. İncelenen tezlerin katılımcıların cinsiyet dağılımına göre yapılan incelemede cinsiyet belirtmeyen grupla birlikte erkek çocukların %74,5 gibi bir oranla nicel olarak kız çocuklarından fazla oldukları görülmektedir. Araştırma modeline bakıldığında karşılaştırmalı tek denekli modelin çoklu yoklama deseninde %46,6 gibi bir yüzdeyle en çok çalışılan araştırma modeli olduğu görülmektedir. Çocuklarda geliştirilmek istenen beceri çalışmaları incelendiğinde en çok üzerinde durulan beceri %36,6 gibi bir oranla iletişim becerisini geliştirme olduğu ortaya çıkmaktadır. Son olarak lisansüstü tezlerin üniversitelerin bilim dallarına göre dağılımına bakıldığında erken çocuklukta otizm tanısı altında

araştırma yapan üniversite bilim dalları yüzde dağılımı %86,66 gibi yüksek bir oranla Özel Eğitim Ana Bilim dalı olduğu görülmektedir. Okul Öncesi Ana Bilim Dalı %6,66 gibi düşük bir oranla dikkat çekmektedir.

İncelenen tezlere bakıldığında, otizmlili bireylerle yapılan çalışmaların konuları ebeveynlerin yaşam doyumu, ebeveyn ve eğitimci iş birliği, aile katılımı, tıbbi müdahale ve öğretmenlerin izlenimleri ağırlıklı olduğu sonucunu çıkarmakta olup, eğitim alanında yapılan çalışmaların örneklem grubunun ise yoğunlukla ortaokul, lise ve sonrası yaş grubunda otizmlili bireyleri kapsadığı dikkat çekmektedir.

Senerman (2019) 0-4 yaş aralığındaki otizmlili çocuklarla ilgili yaptığı tez çalışmasında özel eğitim alan ve antipsikotik ilaç kullanan otizmlili çocuklarla eğitim almayan ve ilaç kullanmayan otizmlili çocuklara uyguladığı Otizm Davranış Kontrol Listesi (ODKL) ile 1 yıl gözlemediği çalışmasında (ODKL) formunun başlangıç aşamasında ve 1 yıl sonrasında deney grubunda anlamlı farklar elde edildiği gözlenmiştir.

Çakıcı (2020) otizmlili çocuklarda erken müdahale yöntemleri üzerine yaptığı çalışmasında anasınıfında görev yapan sınıf öğretmenlerine büyük sorumluluklar düştüğünü belirtmiş, öğretmenlerin farklı eğitim modelleri hakkında bilgi sahibi olmaları adına eğitimlerden faydalanmalarının ve kaynaştırma sınıflarında problem davranışları önleyerek müdahale etme becerilerini geliştirmeleri yönünde bilgi sahibi olmaları gerektiğinin altını çizmiştir.

Erken çocukluk döneminde otizmle ilgili yapılan çalışmalarda bebeklik döneminde ince ve kaba motor gelişimlerdeki gecikmenin otizmle bağlantılı olduğu sonucuna varılmıştır. Bundan dolayı çocuğun yetersizliğine yönelik uygun tedavi ve erken müdahale yöntemlerinin uygulanmasında geç kalmamak adına ebeveynleri, doktorları ve eğitimcilerinin dikkatleri ile en ufak ayrıntıyı gözden kaçırmaması önemlidir (Harris, 2017).

18 ile 30 aylık otizmlili rastgele seçilen 2 grup 48 çocuk üzerinde 2 yıl boyunca uzman eğitimli terapistler ve ebeveynler tarafından verilen Erken Başlangıç Denver Modelinin (ESDM) uygulamasında kontrol ve deney grubu arasında anlamlı farklar olduğunu ortaya koymaktadır. Fakat uygulamanın ilk yıla oranla ikinci yılda müdahale programının etkililiğinin azaldığı gözlenmiştir. Bu durum tedavide kritik yaş aralığı olabileceği ve erken müdahalenin etkilerinin de daha yüksek olacağını göstermektedir (Dawson vd., 2010).

Selçuk ve Yavuz (2018) Yaptıkları çalışmada okul öncesi dönemde eğitim programında kelime dağarcığını ve yönetici işlev becerilerini geliştiren etkinliklerin yer almasının şimdi ve uzun dönemde çocuğun gelişimini olumlu yönde etkileyeceğini vurgulamışlardır. Bu ve benzeri çalışmalar uygulamada yer aldığı çok faydalı olacaktır. Psikoloji ve eğitim disiplinleri bu uygulamaların yapılmasında hemfikir olduklarını belirtmişlerdir.

Sosyal iletişimin etki düzeyinde sosyal hikâye ve akran öğretim yönteminin etkili olduğu özellikle akran öğretim yönteminin otizmlili çocukların iletişim becerilerini geliştirdiğini göstermektedir. Erken çocuklukta eğitimin bu anlamda büyük fayda sağlayacağı yadsınamaz bir gerçektir (Çakır ve Şentürk, 2022; Karasu, 2009).

Yıldırım (2019) 3-6 yaş arası otizmlili çocuklarla yaptığı görsel analiz yoluyla ifade edici dil becerilerine yönelik “ne neden nasıl niçin ne zaman” sorularına verdikleri cevaplar incelendiğinde sınıf içi temel tepki öğretiminin otizmlili çocukların ifade edici dil becerilerine olumlu etkisi olduğu gözlenmiştir.

Orhan (2020) Otizmlili çocuklarda fiziksel aktivitenin problem davranışların iyileştirmesi üzerine uyguladığı UFA programının çocukların problem davranışlarını azalttığı gözlenmiştir.

Araştırılan tezlerde elde edilen bulgular incelendiğinde erken tanı ve eğitimin otizm belirtilerini hafiflettiği; iletişim kuramamaktan kaynaklanan problem davranışlarda, alıcı ve ifade edici dilde ve sosyal etkileşimde olumlu ilerleme kaydettiği sonucuna varılmaktadır.

Otizmin erken tanı ve tedavisinde eğitimin rolü oldukça büyüktür. Otizmde iletişim sorunu evrensel bir olgudur. Erken yaşlarda ortaya çıkarak bireyin tüm gelişim alanlarını olumsuz yönde etkiler. Yapılan çalışmalar erken çocukluk döneminde teşhis edilebilirliği ortaya koyduğundan erken müdahale yöntemleri iletişim, sosyal etkileşim, sosyal karşılıklık, ortak dikkat gibi gelişimin birçok yönünü kapsayacaktır (Landa, 2007).

Bunun yanında yaşam boyu sürecek eğitim programları ile otizmlili çocukların ilerleyen zaman içinde yaşlılarıyla uygun davranış örüntüleri sergiledikleri iletişime daha açık olmakla birlikte problem davranışlarda belirgin azalmalar gösterdikleri görülmektedir. Yapılan araştırmalar okul öncesi öğretmenlerin otizmlili

çocukların kaynaştırma eğitimine ya da daha çoğunlukla kendileri gibi benzer özellikler gösteren akranlarıyla birlikte eğitim almalarına karşı olumlu tutum sergilerken, öğretmen adaylarının otizm hakkında bilgi ve tecrübelerinin yetersiz ya da yanlış olduğu, otizmlilerle çalışma ve özel eğitim dersi alma durumlarına göre tutumlarının farklılaştığı görülmektedir (Hacıbrahimoğlu ve Ustaoglu, 2019; Şan,2021).

İncelenen lisansüstü tezlere bakıldığında erken çocukluk döneminde eğitim öğretim alanında otizm konulu araştırmaların geniş ölçüde enstitülerin eğitim bilimleri özel eğitim ana bilim dalında yapıldığı dikkat çekmekte, okul öncesi bölümü içinde otizm üzerine çalışmaların çok sınırlı olduğu görülmektedir. Eğitimde erken müdahalenin önemi göz önünde bulundurulduğunda ileride yapılacak çalışmalara yol göstermesi ve fikir vermesi açısından özel gereksinimli çocuklarda erken tanı ve erken eğitimle olumlu sonuçlar elde edildiğinden yola çıkarak örneklem sayılarının daha fazla olduğu ve okul öncesi eğitim programları temel eğitim ana bilim dalında nitel ve nicel yöntemlerle ayrıntılı otizm araştırmaları yapılması önerilmektedir. Tezlerin geneline bakıldığında otizmde iletişim becerileri üzerine çalışmaların öncelikli olduğu bunları taklit ve dil becerilerinin takip ettiği dikkat çekmektedir. Problem davranışlar üzerine yapılan çalışmaların sınırlı olduğu göz önünde bulundurduğumuzda, Kadak (2013) otizmde iletişimin problem davranışlar üzerine etkisini araştırdığı çalışmadan yola çıkarak nitel ve nicel çalışmalar yapılması erken çocuklukta otizme yönelik önemli ipuçları vereceğini düşündürmektedir.

5. BEYAN

Araştırma ve Yayın Etiği: Yapılan çalışmada “*Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi*”nde uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur. Yönergenin “*Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler*” başlıklı 2. bölümünde belirtilen eylemlerden de hiçbiri gerçekleştirilmemiştir.

Etik Kurul İzni Beyanı: Bu araştırma etik kurul izni gerektirmemektedir.

Araştırmacıların Makaleye Katkı Oranı Beyanı: 1. yazar katkı oranı: %60 (Literatür incelemesi, problemin açıklanması, araştırma ve araştırmanın analizi), 2. yazar katkı oranı: %40 (Bulguların sunumu, tartışma ve sonuç vb.).

Çıkar Çatışması Beyanı: Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansal Destek veya Teşekkür Beyanı: Bu çalışma için herhangi bir kurumdan finansal destek alınmamıştır.

6. KAYNAKÇA

Alak, G. (2018). *Okul öncesi dönemde sözel olmayan otizm spektrum bozukluğu tanılı çocukların söz öncesi becerilerinin gelişiminde anne yanıtlayıcılığının etkisinin boylamsal incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Alver, E., & Gümüş, Ç. (2020). Otizm spektrum bozukluğuna sahip bireylerde eğitimin önemine dikkat çekmek üzere hazırlanmış dergi ilanı tasarımı örnekleri. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1423-1435.

Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) *Ruhsal bozuklukların tanısall ve sayımsal el kitabı* (5.Baskı) (DSM-5) (E. Köroğlu, Çev.). *Hekimler Yayın Birliği*, (1952).

Aydın, D., & Sapsağlam, Ö. (2019). *Okul öncesi eğitim kurumlarında kaynaştırma uygulamalarının incelenmesi*. Ejercongress 2019 Bildiri Kitabı

Bal, İ. Ş. (2021). *Otizm spektrum bozukluğunda erken ve yoğun davranışsal eğitimin (eyde) etkiliğinin incelenmesi: vaka çalışması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Biruni Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Balaz, L., Byrne, M. K., & Mielle, S. (2020). “Understanding our peers”: A naturalistic program to facilitate social inclusion for children with autism in mainstream early childhood services, *International Journal Of Disability, Development and Education*, 69(5), 1583–1600 <https://doi.org/10.1080/1034912X.2020.1821872>

Bayam, A. (2017). *2-6 yaş arasındaki otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara uygulanan oyun seansının sosyal beceri ve dil gelişiminde yol açtığı değişimin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Boyras, D. S. (2016). *Otizimli çocuklara kurallı oyunların öğretiminde aşamalı yardımla öğretim yönteminin etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Busetto, L., Wick, W., Gumbinger, C. (2020). How to use and evaluate qualitative research methods. *Neurological Research and Practice*, <https://doi.org/10.1186/s42466-020-00059-z>
- Bülbül, I. A. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan, gelişimsel geriliği olan ve tipik gelişim gösteren çocukların taklit becerilerinin ve taklit görevleri sırasındaki görsel dikkatlerinin karşılaştırılarak incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2012, Mart). Örneklem yöntemleri. Retrieved from <http://w3.balikesir.edu.tr/~msackes/wp/wpcontent/uploads/2012/03/BAY-Final-Konulari.pdf>
- Carlson, R. W., & Flannery, K. A. (2020). Autism and education, *Psychiatric Clinics of North America*, 43(4), 647–671. doi: 10.1016/j.psc.2020.08.004.
- Cohmer, S. (2014). Leo Kanner (1894-1981). Embryo project encyclopedia. <https://hdl.handle.net.10776/8149>.
- Coleman, M. R., Gallagher, J., & Kirk, S. (2017). *Özel gereksinimli çocukların eğitimi* (14.Baskı). (S. Rakap, Çev.). Nobel Akademik Yayıncılık (1960).
- Çakıcı, A. (2020). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların kaynaştırma/bütünleştirme yoluyla eğitim sorunlarına genel bir bakış. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 37(2), 81-106.
- Çattık, M. (2019). *Ebeveyn koçluğu aracılığıyla sunulan talep etme – model olmayla öğretimin otizimli çocukların sosyal becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Dawson, G., Rogers, S., Munson, J., Smith, M., Winter, J., Greenon, J., Donaldson, A., & Varley, J. (2010). Randomized, controlled trial of an intervention for toddlers with autism: *The Early Start Denver Model*. *Pediatrics*, 125(1), 17-23. <https://doi.org/10.1542/peds.2009-0958>
- Eliçin, Ö. (2015). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara işlevsel okuma becerilerinin kazandırılmasında tablet bilgisayar aracılığı ile sunulan programın etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Erdoğan, F. K. (2019). *Akran iletişiminin otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin dil ve oyun gelişimine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Erwin, P. (2000). *Çocuklukta ve ergenlikte arkadaşlık* (2.Baskı). (O. Akınbay, Çev.). Alfa Yayınları (1998-1999).
- Evren, H. D. (2021). *Otizimli çocukların nesnel eylemleri taklit etme düzeyleri üzerinde baba aracılı video ile model olma öğretiminin etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bolu.
- Eyiip, Ö. D. (2018). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara robot görünümüyle sunulan öğretimin ortak dikkat becerileri üzerindeki etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Genç, G. B. (2017). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara soru sorarak iletişim başlatmanın kazandırılmasında temel tepki öğretiminin etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Grix, J. (2010). *Demystifying postgraduate research*. A&C Black. books.google.com adresinden 19.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Gülboy, E. (2017). *Otizmi olan çocukların etkinlikler ve ortamlar arası geçişlerini kolaylaştırmada hazırlayıcı videoların etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Gülboy, E. (2021). *Koçluk desteğinin öğretmenlerin işlevsel işlevsel öğretimini uygulama becerileri ile otizm spektrum bozukluğu olan çocukların iletişim becerilerine ve problem davranışlarına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Güler, T. D. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların bilişsel ve sosyal becerilerinin geliştirilmesinde mobil sosyal öykü haritaları kullanımı*. Yayınlanmamış doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hangül, Z., & Tufan, A. E. (2022). Otizm spektrum bozukluğunda tamamlayıcı ve alternatif tedavilerin kullanımı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 14(2):165-173 doi: 10.18863/Pgy.935207
- Harris, S. R. (2017). Early motor delays as diagnostic clues in autism spectrum disorder. *European Journal of Pediatrics*, 176(9), 1259-1262. doi: 10.1007/S00431-017-2951-7
- Hacıbrahimoğlu, B. Y., & Ustaoglu, A. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara ilişkin bilgi ve tutumlarının incelenmesi. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 20(2), 491-506 doi: 10.17679/inuefd.441184
- İnce, G. (2019). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara sözel yardım talep etme becerisinin öğretiminde fırsat öğretiminin etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kadak, M. T., Demir, T., & Doğançün, B. (2013). Otizmde yüz ve duyguların yüz ifadelerini tanıma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5(1), 15-29.
- Kadak, M. T., & M, Y. (2019). Otizm spektrum bozuklukları-güncel bilgilerimiz neler? *OSB*, 12, (5-15). doi: 10.5222/iksstd.2019.16023
- Kanner, L., & Lesser, L. I. (1958). Early infantile autism. *Pediatric Clinics of North America*, 5(3), 711-730.
- Karasu, N. (2009). Otizmden etkilenmiş bireylerde sosyal ve iletişim becerilerini arttıran yöntemlerin delile dayalı yöntem olarak belirlenmesi: Bir meta-analiz örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(3), 713-739.
- Kartal, H. (2007). Erken çocukluk eğitimi programlarından Anne-Çocuk Eğitim Programı'nın altı yaş grubundaki çocukların bilişsel gelişimlerine etkisi. *İlköğretim Online*, 6(2), 234-248.
- Kaytaç, M., & Öztürk, N. (2019, Temmuz). *Erken çocukluk eğitimi*. Seta Yayınları, 7. www.setav.org
- Keskin, S. (2021). *Replik öğretimin otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin karşılıklı konuşma becerileri kazanmalarına etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Koca, B. (2021). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara ebeveyn merkezli sosyal iletişim öğretimi müdahale programının etkililiğinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Korkmaz, B. (2010). Otizm: Klinik ve nörobiyolojik özellikleri, erken tanı, tedavi ve bazı güncel gelişmeler Autism: clinical and neurobiological features, early diagnosis, treatment and some current developments. *Türk Pediatri Arşivi Dergisi*, 45, 37-44.
- Köksal, M., & Erciyes, J. C. (2021). Otizm tanısı almış çocukların ailelerinde görülen psiko-sosyal sorunların değerlendirmesi, *Özgün Araştırmalar*, 7(3), 235-254.
- Küçük, Y. (2020). *Benim de sesim var» programının otizmlili çocukların dil gelişimi ve anne babaların yaşam kaliteleri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Landa, R. (2007). Early communication development and inter- vention for children with autism. *Mental Retardation and Developmental Disabilities Research Reviews*, 13(1), 16-25. doi: 10.1002/mrdd.20134
- Lindstrom, J. H. (2013). Introduction to the special issue: Response to intervention within the context of specific learning disabilities, emotional disturbance, autism spectrum disorders, and early childhood special education, 21, 1-4, doi: 10.1080/09362835.2013.750109

- Millî Eğitim Bakanlığı. (2006). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. <https://orgm.meb.gov.tr> adresinden 25 Aralık 2021 tarihinde alınmıştır.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2016). Çocuk gelişimi ve otizm spektrum bozukluğu. <https://www.megep.meb.gov.tr> adresinden 25 Aralık 2021 tarihinde alınmıştır.
- Menteş, H. S. (2020). *Otizm spektrum bozukluğuna sahip bir çocuğun okul öncesi kaynaştırma sınıfındaki akran ilişkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Orhan, B. E. (2020). *Uyarlanmış fiziksel aktivitelere katılan otizm spektrum bozukluğu olan bir bireyin davranış problemlerindeki değişimlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özbey, E. B. (2019). *36-78 aylık otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların OSB'den etkilenme, sosyal beceri ve problem davranış düzeyi ile annelerinin etkileşim davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Özer, O. (2018). *Erken çocuklukta otizmlili bireylere acil telefon numaralarını söyleyebilme becerisinin kazandırılmasında, eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özüdoğru, G., & Çakır, H. (2021). Investigation of pre-service teachers' opinions about using non-linear digital storytelling method. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 29(2), 452-459.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., & Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256. doi: 10.33400/kuje.843306
- Schweinhart, L. J. (2021). *Günümüzde erken çocukluk eğitimi ve müfredat modelleri* E. A. Acar (Ed.), Erken Çocukluk Eğitimi Mozaiki. Ankara: Nobel Yayınları.
- Selçuk, B., & Yavuz, H. M. (2018). Erken çocukluk gelişimine dair Türkiye bulgularına bakış. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 334-363. doi: 10.24130/eccd-jecs.196720182271
- Senerman, H. C. (2019). *Erken çocukluk döneminde otizm spektrum bozukluğu tanısı alan çocuklarda uygulanan tedavi ve eğitim yöntemlerinin semptomların düzelmesine etkisinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şan, S. (2021). *Otizm spektrum bozukluğu olan 3-6 yaş çocukların kaynaştırmasına yönelik okul öncesi öğretmenlerinin tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Taylan, F. Y. (2021). *Okul öncesi kaynaştırma ortamlarındaki otizm spektrum bozukluğu olan çocukların katılımları ve farklı değişkenlerle ilişkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Taylan, S. B. (2020). *Otizm spektrum bozukluğu olan ve tipik gelişim gösteren çocuklarla model taklit etme ve modelin niyetini anlama düzeylerinin karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü, Ankara.
- Tohum Otizm Vakfı (2020). Otizm vakfı tedavi ve eğitim. <https://www.otizmvakfi.org.tr> adresinden 28 Aralık 2021 tarihinde alınmıştır.
- Toprak, Ö. (2015). *Geliştirilmiş bütünleştirici modelin, otizm spektrum bozukluğuna sahip çocukların ifade ettikleri kelime ve hece sayısının artırılmasındaki etkililiği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Tosun, D. G. (2016). *Otizmlili bireylere çok basamaklı talep etme becerisinin öğretiminde dokunmatik ekranlı konuşma üreten cihaz kullanımının etkililiği*. Yayınlanmamış doktora tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Tuna, A. (2020). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklara robot tarafından sunulan öğretim uygulamasının çocukların sembolik oyun becerileri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış doktora tezi. Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.

Uluyol, M. (2015). *Çocukların otizm spektrum bozukluğu derecesi ile duyu-biliş özellikleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Vakil, S., Welton, E., O'Connor, B., & Kline, L. S. (2009). Inclusion means everyone! The role of the early childhood educator when including young children with autism in the classroom. *Early Childhood Education Journal*, 36(4), 321-326. doi: 10.1007/s10643-008-0289-5

Yıldırım, T. (2019). *Sınıf içi temel tepki öğretiminin otizm spektrum bozukluğu olan çocukların ifade edici dil becerileri üzerindeki etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Biruni Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

7. EXTENDED ABSTRACT

Autism; symptoms it is a neuro - developmental disorder with repetitive behaviors accompanied by tics and obsessions, with no limited or no social interaction whose effects continue in the early period. Children with autism are defined; it is expressed as a swinging, screaming, fixed, dumb, communication with its surroundings. In general, the definition of a child with autism is widely used rather than an adult with autism. The individual with autism is a child who does not grow in the eyes of society (Carlson & Flannery, 2020). The most prominent feature of children with autism is the lack of eye contact for mutual communication. They are unresponsive and indifferent to people, emotions and events. Everything around them is an object for them. They do not communicate in real terms, they only cry to meet their natural needs, or by taking the other hand to the goal they want to achieve, they communicate for a short time. Despite these symptoms, it is very difficult to make an early diagnosis of autism. In addition, data on the diagnosis of autism in early childhood is limited. Although there are observation-based criteria used for diagnosis, it is thought that it is more appropriate to wait for advanced age for clear information. For example in order to agree on the level of speech of the child, it is necessary to wait around 1-2 years of age. In addition, the ability to establish symbolic games and mutual communication with their peers can be evaluated at an advanced age. However, early special education and intervention practices that start with early diagnosis will have positive effects on the development of the child. Because young children benefit more from early education in the early period with a high learning potential. The inclusion of families in this process will enable them to have more ideas about autism and draw a road map for themselves. In order to make a safe diagnosis, children should be evaluated regularly by different experts in different environments at regular intervals and a conclusion should be reached in the light of the in-depth information received from parents about their children. Since each child is a different individual and the course of autism will emerge as different variables in each individual, detailed follow-up is important. Although it is suspected for about 8 months for autism symptoms, it is common for a clear diagnosis that it is appropriate to end 3 years of age (Korkmaz, 2010). One of the biggest problems in education is the uncertainty about the identification, diagnosis and service of children with special needs, especially autism. Research shows that children who lack education in the early period have low grade, poor school experience and problems in social cohesion in later years (Lindstrom, 2013). The positive results of peer practice in autism are also supported by researches. It is seen that there is a decrease in the problem behaviors of the children with typical development in the mainstream classes and the children with autism who are included in the general education environments, and the children with the typical development have a positive attitude towards their peers with autism. Positive feedbacks are also supported by research at the prevention of peer bullying of education together (Balaz, Byrne & Miellet, 2020). In the world, there is no study in the field of special education practices until the law on the rights of persons with disabilities comes into force. Children with special needs are excluded from public schools and treated unevenly. The entry into force of the special education law has brought the needs of issues such as education and social services to be applied to these individuals. Although the education opportunities for individuals with autism have started to be offered with the enactment of the disabled law, it is still not possible to mention that there is still a certain consensus on what the best education practice is. Considering the positive results of early education, the diversity of symptoms of autism and its wide range of personalized education highlights. Considering that autism is a lifelong process, it is important that society and educators have a better and better perspective in the education

of individuals with autism (Carlson & Flannery, 2020). In this study, graduate theses between “2015-2021 ili about autism in the field of “education and training”are examined. In the study designed in the screening model, weaving analysis technique, one of the qualitative research methods, was used. In the study, as a result of the thesis review conducted on 01/12/2021 from the national thesis center of the council of higher education, a total of 30 theses including 12 doctors and 18 master theses were examined from 97 theses related to autism in the field of “education and training”. The percentages and frequency distributions of the data collected were given in the findings. The subjects of the theses are the imitation skills of children with autism, language development, communication initiation and maintenance skills, peer relationships. Theses have been mainly studied in the field of special education and there are two studies in the field of basic educational sciences. In the studies, the number of samples ranged from 1 to 65 in autism in early childhood. This sample group refers to the numerical data of children with autism only in the theses. In the majority of theses, multiple polling models, relational screening models and descriptive qualitative research methods were used as a method. Significant differences were found in the theses in favor of the experimental group in the language development, problem behavior, communication and imitation skills of children. It is recommended to conduct a study designed with more comprehensive quantitative and qualitative research methods about autism in early childhood in almost all of the theses.